

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 24-25 listopada 2012 r. na kierunku *Zarządzanie* prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych w dziedzinie nauk ekonomicznych na poziomie studiów pierwszego stopnia realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych w Instytucie Ekonomicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim o profilu ogólnoakademickim

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Marek Lisiński – członek PKA,

członkowie:

prof. dr hab. Wanda Gaczek – członek PKA,

dr hab. Wojciech Popławski – ekspert PKA,

Artur Gawryszewski – ekspert PKA, ekspert formalno – prawny,

Patrycja Florczuk – ekspert PKA, przedstawiciel PSRP.

Krótką informacją o wizytacji

Polska Komisja Akredytacyjna po raz czwarty oceniała jakość kształcenia na kierunku *Zarządzanie* prowadzonym na poziomie studiów pierwszego stopnia w Instytucie Ekonomicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim. **Szczegóły zawiera załącznik nr 3.**

Wizytacja została przeprowadzona z inicjatywy PKA.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedłożonego przez Uczelnię raportu samooceny oraz przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni oraz Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, analizy i oceny prac dyplomowych i okresowych, oglądu bazy dydaktycznej.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu Oceniającego PKA.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku formułowana przez jednostkę*

1.1).

Uczelnia została utworzona na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 lipca 1998 r. w sprawie utworzenia Gorzowskiej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim. Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 1999 r. zmieniono nazwę na Państwową Wyższą Szkołę Zawodową. Wraz z powstaniem Uczelni powstał Instytut Zarządzania i Finansów, który Uchwałą nr 3/000/2011 Senatu Uczelni z

dnia 25 stycznia 2011 r. został przekształcony w Instytut Ekonomiczny. Instytut ten prowadzi kształcenie m.in. na kierunku *Zarządzanie* na poziomie studiów pierwszego stopnia w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Uczelnia opracowała program kształcenia dla powyższego kierunku studiów tak, aby jak najlepiej realizował założenia strategii Uczelni, która została przyjęta Uchwałą nr 1/000/2011 Senatu Uczelni z dnia 25 stycznia 2011 r. oraz wpisał się w jej misję. Misja została określona Uchwałą nr 15/000/2011 Senatu Uczelni z dnia 5 kwietnia 2011 r.

Kierunek *Zarządzanie* jest uważany w Uczelni za strategiczny kierunek kształcenia ważny dla rozwoju społeczno-gospodarczego Regionu Lubuskiego. Zgodnie ze strategią Uczelni program kształcenia na tym kierunku został przygotowany po konsultacjach z przedstawicielami pracodawców subregionu lubuskiego. Koncepcja kierunku dobrze wpisuje się w zakładane ramy rozwojowe Uczelni. Zgodnie z aktualną strategią Uczelni na kierunku *Zarządzanie* kształci się rzetelnych, dobrze przygotowanych i tolerancyjnych pracowników, którzy są w stanie interpretować zjawiska ekonomiczne, rozwiązywać problemy zarządcze, działać na rzecz społeczności lokalnych, skutecznie poruszać się po rynku pracy, ale także są gotowi szanować odmienności kulturowe oraz poszerzać swoją wiedzę po zakończeniu studiów.

Koncepcja kształcenia na kierunku *Zarządzanie* jest powiązana zarówno z misją, jak i założeniami celów strategicznych przyjętej w kwietniu 2011 r. Strategii Rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim na lata 2011-2020.

W Uczelni funkcjonuje również Strategia Rozwoju Instytutu Zarządzania na lata 2010-2014 (załącznik nr 21 Raportu Samooceny). W strategii tej wskazuje się, że jest ona zgodna z misją PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim, a wśród celów szczegółowych wymienia się także działania na rzecz oferty kształcenia i programu studiów na kierunku *Zarządzanie*. Przygotowanie tej strategii świadczy o przywiązywaniu w Uczelni dużej wagi do kształcenia na ocenianym kierunku.

Reasumując należy stwierdzić, że koncepcja kształcenia opracowana dla ocenianego kierunku studiów jest sformułowana prawidłowo i została powiązana z misją i strategią Uczelni oraz Instytutu w sposób stwarzający warunki do jej odpowiedniej realizacji.

Kierunek *Zarządzanie* prowadzony jest w ramach dyscypliny *nauki o zarządzaniu*. Celem kształcenia, zgodnie z przyjętą koncepcją, jest wyposażenie absolwenta kierunku w wiedzę o powstawaniu, funkcjonowaniu, przekształcaniu, rozwoju oraz współdziałaniu organizacji gospodarczych, przede wszystkim przedsiębiorstw. Wiedza obejmuje też zagadnienia mające wpływ na racjonalne podejmowanie decyzji w organizacjach oraz sprawne ich funkcjonowanie.

W roku akademickim 2012/2013 student kierunku *Zarządzanie* mógł wybierać kształcenie w ramach pięciu specjalności: 1) *zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*, 2) *zarządzanie procesami logistycznymi*, 3) *zarządzanie zasobami ludzkimi*, 4) *zarządzanie technologiami informacyjnymi* (menedżer IT), 5) *zarządzanie i planowanie marketingowe*.

W poprzednich latach prowadzono kształcenie na specjalnościach *rachunkowość i zarządzanie finansami* oraz *organizacja i zarządzanie turystyką*, które wobec uruchomienia kierunku *finanse i rachunkowość* oraz kierunku *ekonomia* zostały zawieszono. W ofercie kształcenia były także specjalności: *gospodarka nieruchomościami*, *organizacja i zarządzanie w usługach czasu wolnego*, *inżynieria systemów informatycznych zarządzania*, *zarządzanie finansami samorządowymi*, *informatyka w biznesie*, ale wobec braku zainteresowania ze strony studentów zostały zlikwidowane, a lista specjalności została uaktualniona i obejmuje obecnie pięć specjalności. Zmiany świadczą o elastycznym podejściu do koncepcji kształcenia oraz umiejętności reagowania na potrzeby rynku pracy.

1.2).

Koncepcja kształcenia kierunku *Zarządzanie* była konsultowana z interesariuszami zewnętrznymi, czyli przedstawicielami organizacji pracodawców regionu lubuskiego. Wśród interesariuszy zewnętrznych należy wymienić: Lubuską Organizację Pracodawców, Lubuski Klastr Metalowy, Zachodnią Izbę Przemysłowo-Handlową, Lubuską Fundację Zachodnie Centrum Gospodarcze. Program kształcenia jest ściśle powiązany z profilem naukowo-badawczym pracowników Instytutu Ekonomicznego PWSZ w Gorzowie Wlkp., którzy uczestniczyli w jego tworzeniu.

Podczas wizytacji Władzę przedstawiły gotowy już program studiów opracowany na podstawie założeń Krajowych Ram Kwalifikacji obowiązujący studentów pierwszego roku przyjętych na studia w roku akademickim 2012/2013. Zgodnie z dokumentacją był on konsultowany z interesariuszami zewnętrznymi. W dyskusji nad koncepcją kształcenia brali także udział studenci. Byli oni członkami zespołu przygotowującego określenie celów i efektów kształcenia. Nowy program studiów został również pozytywnie zaopiniowany przez samorząd studentów.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego ocena: w pełni, Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1.1) Koncepcja kształcenia na kierunku *Zarządzanie* jest dobrze powiązana z misją Uczelni oraz założeniami rozwoju PWSZ w Gorzowie Wlkp. do roku 2020.

Specjalności proponowane na kierunku *Zarządzanie* zapewniają wystarczającą różnorodność kształcenia, a ich zmiany w ostatnich latach potwierdzają elastyczność koncepcji i umiejętność reagowania na zmiany.

1.2) Udział interesariuszy zewnętrznych w kształtowaniu koncepcji kształcenia na kierunku *Zarządzanie* można uznać za wystarczający. Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi wymaga jednak uregulowania formalnego i opracowania procedur określających zasady współdziałania przy formułowaniu i weryfikacji efektów kształcenia. Udział interesariuszy wewnętrznych (studentów i pracowników naukowych Instytutu) w kształtowaniu koncepcji kształcenia jest stosunkowo słaby, także słabo udokumentowany. Studenci nie mają realnego, a tylko formalny, wpływ na ustalania koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku, poziomie i profilu studiów, w tym określeniu celów i efektów kształcenia.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1).

Program studiów pierwszego stopnia dla kierunku *Zarządzanie* został, Uchwałą nr 28/2012 Uczelnianej Rady Samorządu Studenckiego, pozytywnie zaopiniowany i przyjęty przez Senat Uczelni Uchwałą nr 53/000/2012 z dnia 19 czerwca 2012 r.

Na podstawie § 113 ust. 3 Statutu Uczelni, Rektor Zarządzeniem nr 9/0101/2012 z dnia 6 lutego 2012 r. powołał Zespół ds. opracowania programów kształcenia dla kierunku *Zarządzanie*. Zespół ten opracował m. in. plany i program studiów oraz efekty kształcenia. Opis efektów kształcenia na studiach pierwszego stopnia został przyjęty Uchwałą nr 24/000/2012 Senatu PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 21 lutego 2012 r. Kierunek *Zarządzanie* przypisano do obszaru nauk społecznych i profilu ogólnie akademickiego.

Procedura określania efektów kształcenia przebiegała w następujący sposób: efekty zostały określone dla kierunku *Zarządzenie* jak wspomniano powyżej w odniesieniu do obszaru nauk społecznych, określone przez zespół, były konsultowane z uwzględnieniem uwag interesariuszy zewnętrznych. Następnie zostały pozytywnie zaopiniowane przez Radę Instytutu i zatwierdzone przez Senat. Na tej podstawie tak określonych efektów kształcenia zweryfikowany został program studiów. Ostateczna wersja całego programu (wraz z efektami kształcenia) poddana została jeszcze jednej weryfikacji ze strony interesariuszy zewnętrznych. Weryfikacja ta polegała na sprecyzowaniu wymogów dotyczących egzaminów, zaliczeń, kolokwiów, prac zaliczeniowych, projektów.

Ostateczna weryfikacja efektów kształcenia następuje w momencie przystąpienia studenta do egzaminu dyplomowego. Tryb przeprowadzania egzaminu dyplomowego oraz zasady oceny prac dyplomowych regulują: Zarządzenie nr 41/0101/2008 Rektora z dnia 6 czerwca 2008 r. oraz Regulamin Studiów PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim.

Studenci ostatniego roku studiów pierwszego stopnia zobowiązani są do złożenia pracy dyplomowej na zasadach określonych w powyższym regulaminie studiów. Każda praca poddawana jest procedurze weryfikacji w Systemie Antyplagiatowym – Plagiat.pl. Regulowane jest to Zarządzeniem nr 11/0101/2011 Rektora Uczelni z dnia 30 marca 2011 r. w sprawie składania i poddawania procedurze antyplagiatowej prac dyplomowych.

Efekty kształcenia kierunku *Zarządzanie* studiów pierwszego stopnia w PWSZ w Gorzowie Wlkp. zostały przypisane, jak to stwierdzono powyżej, do obszaru *nauk społecznych* w dziedzinie *nauk ekonomicznych*. Wskazuje się, że kształcenie ma wybitnie interdyscyplinarny charakter i jest powiązane z dyscyplinami naukowymi *ekonomia* oraz *nauki o zarządzaniu*, ale także z dyscyplinami pokrewnymi - *socjologia, prawo, psychologia, pedagogika, stosunki międzynarodowe, politologia*. Wszystkie te dyscypliny sytuują przyjęte efekty kształcenia kierunku *Zarządzanie* w obszarze *nauk społecznych*

Studia pierwszego stopnia zakładają kształcenie w trakcie sześciu semestrów w profilu ogólnoakademickim. Program studiów obowiązujący od roku akademickiego 2012/2013 został wprowadzony uchwałą Senatu z dnia 19.06.2012. Studenci, którzy rozpoczęli naukę w roku 2011/2012, a także 2010/2011 są kształceni według planów zatwierdzanych wcześniej przez Senat Uczelni (w tym także na zamkniętych od bieżącego roku akademickiego specjalnościach: *rachunkowość i zarządzanie finansami* oraz *organizacja i zarządzanie turystyką* – obie zlikwidowane uchwałą Senatu z dnia 5 kwietnia 2011).

Cele ogólne kształcenia, dla studiów obowiązujący od roku akademickiego 2012/2013 na kierunku *Zarządzanie* zostały określone w odniesieniu do wiedzy, umiejętności i kompetencji. Kierunkowe efekty kształcenia zostały szczegółowo opisane (załącznik nr 5 *Raportu Samooceny*). Wskazuje się wśród nich 23 szczegółowe efekty wiedzy, 22 efekty umiejętności oraz 11 efektów kompetencji społecznych i personalnych, które traktuje się jako efekty kierunkowe. Wszystkie proponowane efekty kierunkowe są wystarczająco powiązane z efektami z obszaru *nauk społecznych*.

W zakresie wiedzy są to: 1) wyposażenie w wiedzę z zakresu nauk o zarządzaniu oraz nauk pokrewnych, w szczególności w odniesieniu do istoty, roli, funkcji, prawidłowości i problemów funkcjonowania organizacji różnego typu; 2) przekazanie wiedzy warunkującej skuteczne zarządzanie organizacją w warunkach zmienności otoczenia rynkowego. **W zakresie umiejętności:** 1) rozpoznawanie i diagnozowanie problemów na wszystkich szczeblach zarządzania w organizacjach różnego typu oraz doboru odpowiednich technik i metod ich rozwiązywania; 2) przygotowanie absolwenta do potrzeb rynku pracy w zakresie gospodarowania zasobami przedsiębiorstwa i pełnienia ról menedżerskich w różnych jednostkach organizacyjnych oraz prowadzenia własnej działalności gospodarczej. **W zakresie kompetencji** wskazano dwa cele ogólne: 1) kształtowanie wrażliwości etyczno-społecznej, zaangażowania i poczucia odpowiedzialności oraz poszanowania prawa; 2)

uświadomienie potrzeby i rozwinięcie umiejętności uczenia się przez całe życie oraz kształtowania postaw przedsiębiorczych.

Ogólne cele kształcenia dla kierunku zostały sformułowane poprawnie. Powiązanie efektów obszarowych z efektami kierunkowymi programu realizowanego w wizytowanej Uczelni nie budzi zastrzeżeń.

Zakładane efekty kształcenia wskazują, że koncentruje się ono na teoriach i paradygmatach badawczych opisujących oraz wyjaśniających istotę przedsiębiorstwa. Wiedza zdobywana na kierunku *Zarządzanie* ma w założeniu mieć charakter wysoce aplikacyjny, dodatkowo wzmocniony przez możliwość czynnego uczestnictwa studentów w życiu społeczno-gospodarczym (praktyki, staże, wolontariat, a także praca zwodowana studentów niestacjonarnych).

Opis zakładanych efektów kształcenia opublikowany jest na ogólnodostępnej stronie uczelni. Studenci na pierwszych zajęciach informowani są o sposobie zaliczenia przedmiotu oraz o literaturze obowiązkowej. Jednakże opis założonych efektów kształcenia jest im nieznan. Powodem jest brak zainteresowania studentów tym problemem..

Do bieżącego roku akademickiego (2012 – 2013) realizowano program kształcenia na kierunku *Zarządzanie* przyjęty uchwałą Senatu z dnia 27 maja 2008 (załącznik nr 9, 10 i nr 11 *Raportu Samooceny*).

Sylwetka absolwenta realizowanego dotychczas programu kształcenia (absolwenci z 2011 i 2012 roku) była zgodna z ministerialnym standardem kształcenia. Opisana była poprzez wskazanie efektów kształcenia w zakresie wiedzy i kompetencji społecznych. Określone efekty kształcenia dobrze wpisywały się w tożsamość kierunku. Studenci w obecnym roku akademickim kontynuują studia również na zlikwidowanych w 2011r. specjalnościach *rachunkowość i zarządzanie finansami* oraz *organizacja i zarządzanie turystyką*. W programach obowiązywały praktyki zawodowe (w wymiarze czterech tygodni po drugim roku studiów, bez naliczania punktów ECTS).

W roku akademickim 2011 - 2012 zaproponowano znaczącą modernizację programu kształcenia również ze względu na likwidację niektórych specjalności oraz konieczność dostosowania się do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji.

Aktualnie przyjęty program kształcenia, zgodny z KRK, na kierunku *Zarządzanie* zakłada realizację studiów w trakcie sześciu semestrów zajęć (2044 godzin na studiach stacjonarnych i 1197 godzin na studiach niestacjonarnych).

Zakładane efekty kształcenia (wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych i personalnych) zostały prawidłowo odniesione do zakładanych w planie przedmiotów. Uczelnia sporządziła macierz efektów kształcenia dla kierunku oraz określiła efekty kształcenia dla poszczególnych przedmiotów. Analizując spójność efektów kształcenia w całej koncepcji kształcenia można zauważyć, że moduły przedmiotów, które odpowiadają specjalnościom (dla niech nie ustalono efektów kształcenia) dobrze opisują efekty. Wynika to z analizy efektów przedmiotów i ich porównaniu z treściami kształcenia poszczególnych przedmiotów, które składają się na poszczególne moduły. Można również dodać, że zakładane efekty kierunkowe są w istotnym stopniu realizowane na przedmiotach obowiązujących w planie oraz seminariach dyplomowych i praktykach.

Praktyki zawodowe są obowiązujące zarówno dla studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych w wymiarze czterech tygodni do końca czwartego semestru. Za odbycie i zaliczenie praktyki nalicza się studentowi 3 ECTS. Cele i zakres programowy praktyk zawodowych na kierunku *Zarządzanie* zostały określone prawidłowo i powiązane z proponowanymi pięcioma specjalnościami.

Podsumowując można przyjąć, że efekty kształcenia określone zarówno dla programu kształcenia realizowanego od roku akademickiego 2011 – 2012 oraz realizowany od roku

akademickiego 2012 – 2013 dla kierunku *Zarządzanie*, są poprawnie ustalone. Identyfikuje się spójność pomiędzy efektami kierunkowymi, a efektami poszczególnych przedmiotów.

Obszarowe efekty kształcenia, po ich uszczegółowieniu przez określenie efektów kierunkowych, zostały zapisane w kartach przedmiotów. Sylabusy są dostępne dla studentów w wersji elektronicznej i w wersji papierowej. Student może mieć zawsze wgląd w zakładany program przedmiotu, a także oczekiwane efekty kształcenia.

Analiza udostępnionej dokumentacji w ramach *Raportu Samooceny* i dołączonych załączników daje podstawę do wyrażenia opinii, że w sposób zbyt ogólny opisano sylwetki absolwentów i specyficzne efekty kształcenia dla proponowanych specjalności. Efekty szczegółowe są jednak dobrze określone w modułach poszczególnych przedmiotów przez proponowane przedmioty specjalnościowe. Od roku akademickiego 2012/2013 pięć specjalności zostało wyraźniej powiązanych z dyscypliną *nauki o zarządzaniu*. Jak wynika z matrycy efektów kształcenia przyjętej dla kierunku, w każdym z modułów realizowane są efekty kształcenia zgodne z tożsamością specjalności. Realizowane w ramach tych modułów efekty kształcenia dobrze wpisują się w efekty kierunkowe i obszarowe.

Opis efektów kształcenia zapewnia studentom od obecnego roku akademickiego wystarczający dostęp do zakładanych efektów. Niewystarczająca jest natomiast charakterystyka specyfiki efektów kształcenia dla specjalności.

Aktualne informacje na temat efektów kształcenia, planu studiów, organizacji procesu kształcenia oraz istniejących i stosowanych procedur są jawne i powszechnie dostępne poprzez stronę internetową Uczelni, a także możliwe do wglądu w sekretariacie Instytutu Ekonomicznego. Ponadto na stronie internetowej Uczelni umieszczane są informacje dotyczące godzin konsultacji, adresów milowych pracowników, aktualnych komunikatów i spraw bieżących oraz terminów sesji egzaminacyjnych i zaliczeniowych.

2.2).

Szczegółowe efekty kształcenia ujęte w matrycy efektów zostały sformułowane w sposób zrozumiały dla uczestników procesu kształcenia. Posługują się one prostym językiem i merytorycznie poprawną terminologią z zakresu nauk ekonomicznych i dyscypliny nauk o zarządzaniu. Odpowiednie odniesienie efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych do poszczególnych przedmiotów pozwala na opracowanie skutecznego systemu weryfikacji ich realizacji w procesie kształcenia.

Ocena systemu weryfikacji efektów kształcenia, w tym ich zrozumiałości i przejrzystości, przez studentów nie była możliwa. Studenci obecni na spotkaniu nie byli zapoznani z zakładanymi efektami kształcenia, co wynikało z ich braku zainteresowania tym aspektem procesu kształcenia. Ze tego powodu nie było możliwe dokonanie oceny systemu weryfikacji efektów kształcenia z punktu widzenia studentów ocenianego kierunku.

2.3;

Efekty kształcenia na kierunku *Zarządzanie* przyjęte w Uczelni od roku akademickiego 2012/2013 zostały odniesione do efektów poszczególnych przedmiotów, modułów specjalnościowych, seminariów i praktyki zawodowej.

Etapowe efekty kształcenia są weryfikowane w procesie zaliczania poszczególnych przedmiotów – wykładów, ćwiczeń, laboratoriów, praktyk i seminariów. Zakres weryfikacji efektów kierunkowych kształcenia w poszczególnych przedmiotach jest wystarczający. Zakłada się wykorzystywanie różnych metod weryfikacji. Są to egzaminy ustne, kolokwia pisemne, projekty, referaty, prace kontrolne, eseje bądź testy. Ostateczną decyzję o sposobie weryfikacji podejmuje prowadzący. Wymogi dotyczące zaliczenia poszczególnych przedmiotów zostały wystarczająco dokładnie opisane w *Raporcie Samooceny*.

Sprawdzanie wiedzy i umiejętności nabywanych przez studentów w trakcie procesu kształcenia odbywa się w oparciu o weryfikację bieżącą postępów w nauce oraz zaliczenia i egzaminy końcowe z przedmiotów. Prowadzący zajęcia określają wymagania i formy egzekwowania efektów kształcenia i podają je do wiadomości studentów w sylabusach oraz na pierwszych zajęciach.

Sylabusy przedmiotów określają sposoby sprawdzania wiedzy i umiejętności stosowane na ocenianym kierunku studiów. Są one zróżnicowane i dostosowane do charakteru poszczególnych przedmiotów. Wskazywane formy zaliczenia przedmiotu oraz metody oceniania są wystarczająco opisane dla poszczególnych efektów przedmiotowych (efektów częściowych) dla przedmiotów specjalistycznych. W kartach przedmiotów nie podaje się jednak kryteriów przyznawania oceny dla każdego z przedmiotów. Nie wyjaśnia się granicznych wymagań dla poszczególnych poziomów ocen (wymagania minimalne na dostateczny, dobry i bardzo dobry) jedynie ogólnie wskazuje się metody oceniania, np. trzy sprawdziany w trakcie semestru, bieżąca kontrola i ocena stanu zaawansowania projektów, egzamin pisemny. Nie formułuje się jednak kryteriów przyznawania konkretnych ocen.

Podczas oceny kierunku *Zarządzenie* poddano oglądowi dokumentację dotyczącą weryfikacji oceny/efektów kształcenia (protokoły egzaminacyjne, karty okresowych osiągnięć studenta, dyplomy wraz z suplementami), która jest przechowywana w teczkach studentów (absolwentów) i jest sporządzana zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

W trakcie wizytacji Władze przedstawiły Zespołowi Oceniającemu Zarządzenie nr 5/0101/2008 Kanclerza z dnia 15 stycznia 2008 r. zmieniające zarządzenie w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitego rzeczowego wykazu akt oraz organizacji i zakresie działania archiwum zakładowego, którego załącznikiem jest m. in. Instrukcja o Organizacji i Zakresie Działania Archiwum Zakładowego w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim. Teczki akt osobowych studenta przechowuje się w archiwum uczelni przez okres 50 lat, a więc zostały spełniony warunek określony w § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów

Dotychczas realizowany program kształcenia, realizowany według standardów kształcenia, zakładał stałą ocenę opanowania wiedzy w ramach poszczególnych przedmiotów. Udostępnione w trakcie wizytacji protokoły egzaminacyjne z roku akademickiego 2011/2012 pozwalają stwierdzić, że struktura ocen egzaminacyjnych była poprawna. Dominowały oceny dostateczne i dostateczne plus, a liczba ocen niedostatecznych w pierwszym podejściu na zaliczenie przedmiotu nie była nadmierna. Ich obecność w protokołach może świadczyć o wystarczających wymaganiach egzaminatorów. Przykładem może być protokół przedmiotu *statystyka*, gdzie na 124 studentów przystępujących do egzaminu, w pierwszym podejściu około 10,5% uzyskało oceny niedostateczne, z tej ostatniej grupy część nie uzyskała zaliczenia również na egzaminie poprawkowym. Struktura ocen z innych przedmiotów, takich jak: *matematyka*, *rachunkowość finansowa* czy *finanse przedsiębiorstw* również nie budziła zastrzeżeń.

Udostępnione prace o charakterze projektów i esejów na zaliczenie przedmiotów pokazały, że prowadzący kontrolują postępy studentów i weryfikują osiągnięte efekty etapowe.

Ogólne zasady oceniania zawarte są w regulaminie studiów. Dodatkowo prowadzący ustalają je szczegółowo w kontekście weryfikacji zakładanych efektów kształcenia i przedstawiają je studentom na pierwszych zajęciach. W opinii studentów stosowany na uczelni system zapewnia obiektywizm i przejrzystość formułowanych ocen, na co wpływ ma również możliwość wglądu do ocenionych prac zaliczeniowych.

W Uczelni nie prowadzi się kształcenia na odległość. Zajęcia dydaktyczne są prowadzone na terenie Uczelni.

Analizując zmiany liczby studentów z ostatnich trzech lat należy stwierdzić, że liczba studentów stacjonarnych, po gwałtownym zmniejszeniu w latach poprzednich, wynikającym z niżu demograficznego, ustabilizowała się na określonym poziomie. Natomiast z roku na rok zmniejsza się liczba osób zainteresowanych studiami niestacjonarnymi.

Liczba studentów zmniejsza się też w trakcie trwania studiów na skutek rezygnacji lub niezaliczenia semestru. W roku akademickim 2010/2011 na kierunku *Zarządzanie* rozpoczęło kształcenie 318 osób (na studiach stacjonarnych 190 i 128 na studiach niestacjonarnych), w następnym roku akademickim studia kontynuowało 228 osób (na studiach stacjonarnych 140 i 88 na studiach niestacjonarnych), a w bieżącym roku akademickim studiuje 209 studentów (na studiach stacjonarnych 126 i 83 na studiach niestacjonarnych).

Analizując i oceniając powody tak dużego odsiewu należy stwierdzić, że trudno wskazać jeden tego powód. Mając na uwadze specyfikę studiów, lokalizację Szkoły oraz studiujących w niej studentów można, obok powszechnie znanych przyczyn (trudności ekonomicznych), wskazać inne związane z możliwością znalezienia pracy za granicą. Nie bez znaczenia będzie tu także stawianie takich wymagań przez Szkołę, których nie są w stanie spełnić studenci. Najlepsi studenci podejmują bowiem naukę w Poznaniu czy Zielonej Górze, a pozostali właśnie w Gorzowie.

Dostęp dla studentów do informacji o wymaganiach i sposobie zaliczania poszczególnych przedmiotów oraz organizacji egzaminu dyplomowego jest dobry. Studenci informowani są przez prowadzących o umiejętnościach, jakie powinni zdobyć w trakcie realizacji danego przedmiotu oraz o sposobie ich sprawdzenia, np. biegłość posługiwania się językiem obcym sprawdzana poprzez formułowanie dłuższej wypowiedzi ustnej na zadany temat.

2.4).

Monitorowanie karier zawodowych absolwentów prowadzone jest przez Biuro Karier PWSZ w Gorzowie Wlkp. Pytania ankiety – *losy absolwentów PWSZ* – pozwalają na ocenę zachowania absolwentów na rynku pracy. Wyjaśnia się także, czy absolwent wykonuje pracę zgodną z kierunkiem wykształcenia. Szkoda jednak, że absolwent nie może wypowiedzieć się także na temat zmian programu kształcenia. Analiza wyników badań ankietowych za rok akademicki 2010/2011 zawarta w *Raporcie Samooceny* pokazuje, że Uczelnia przywiązuje wystarczająco dużą wagę do tych analiz. Wnioski końcowe z badań (załącznik nr 33) potwierdzają, że absolwenci nie wypowiadali się o przydatności treści kształcenia.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Analiza wylosowanych prac dyplomowych pozwoliła na wyprowadzenie następujących wniosków:

1. Tematyka ocenionych tu prac w części nie mieści się w kanonie kierunku *Zarządzanie*. Jednocześnie część prac nie jest zgodna ze specjalnością, na której są promowane.
2. Prace te w większości spełniają wymogi stawiane tego rodzaju opracowaniom. tzn.: posiadają wyraźnie sformułowany cel, mają dobrze dobraną i wykorzystaną literaturę, stosunkowo dobrze przygotowane i przeprowadzone badania (na miarę możliwości i umiejętności autora pracy). Identyfikuje się jednak nieliczne prace, które nie spełniają wymagań przyjętych dla prac licencjackich.

3. Prace z reguły zawierają dość obszerną część opisową sporządzoną na podstawie literatury przedmiotu i część empiryczną prezentującą wyniki własnych badań empirycznych.
4. W przypadku kilku prac identyfikuje się sytuacje lakonicznych recenzji, nie mających charakteru ocennego, także zjawisko zawyżania ocen.
5. Zakres i tematyka pytań egzaminacyjnych wykraczała poza tematykę prac, sięgając do zagadnień mieszczących się w przedmiotach z szerszej pojętego obszaru zarządzania czy ekonomii.
6. W stosowanym w szkole systemie antyplagiatowy należy w większym stopniu zwrócić uwagę na przestrzeganie warunków brzegowych wskaźników antyplagiatowych.

2.5).

Dwie poprzednio przeprowadzone kontrole (2008 i 2010) nie formułowały zastrzeżeń w stosunku efektów kształcenia określonych w standardach kształcenia na kierunku *Zarządzanie*.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego ocena, w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Przyjęte cele oraz kierunkowe efekty kształcenia dla kierunku *Zarządzanie* są sformułowane poprawnie i zgodne z koncepcją rozwoju tego kierunku w ramach obszaru *nauk społecznych* w dziedzinie *nauk ekonomicznych*. Efekty kierunkowe kształcenia, zarówno w zakresie efektów wiedzy, umiejętności, jak i kompetencji społecznych wykazują wystarczające powiązanie z efektami obszarowymi w zakresie *nauk społecznych*. Efekty kierunkowe są dobrze powiązane z efektami określonymi w sylabusach przedmiotów.

Realizacje przyjętych w sylabusach efektów kształcenia będą uzupełniały praktyki zawodowe przewidziane w planie studiów

Sylwetka absolwenta kierunku według programu realizowanego w układzie przed wdrożeniem KRK (do roku akademickiego 2012/2013) była zgodna ze standardem ministerialnym dla kierunku *Zarządzanie*. Jednak niektóre specjalności (obecnie zawieszono) miały niewystarczające powiązanie z dyscypliną *nauk o zarządzaniu*.

Opis zakładanych efektów kształcenia znajduje się na ogólnodostępnej stronie internetowej.

2.2) Kierunkowe efekty kształcenia dla kierunku *Zarządzanie* w formie efektów wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych zostały sformułowane w sposób prawidłowy. Ocena systemu weryfikacji efektów kształcenia, w tym ich zrozumiałości i przejrzystości nie była możliwa. Studenci obecni na spotkaniu nie byli zapoznani z zakładanymi efektami kształcenia, co wynikało z ich braku zainteresowania tym aspektem procesu kształcenia.

2.3) Kierunkowe oraz specyficzne specjalnościowe efekty kształcenia zostały właściwie powiązane z przedmiotami, modułami specjalnościowymi, seminariami i praktykami zawodowymi. Etapowe efekty kształcenia są weryfikowane w procesie zaliczania, a zakres tej weryfikacji według założeń jest wystarczający.

Charakterystyka metod weryfikacji efektów specyficznych dla poszczególnych przedmiotów powinna zostać uszczegółowiona. Wskazane jest określenie wymagań minimalnych dla uzyskania pozytywnej oceny przedmiotu bądź modułów kształcenia.

Udostępnione protokoły egzaminacyjne, pytania z egzaminów i prace zaliczeniowe (eseje, opracowania pisemne) pozwalają stwierdzić, że formy zaliczania przedmiotów

oraz metody oceniania są wystarczająco poprawne. W kartach przedmiotów nie wskazano jednak kryteriów przyznawania konkretnych ocen.

Dostęp dla studentów do informacji o wymaganiach i sposobie zaliczania poszczególnych przedmiotów oraz organizacji egzaminu dyplomowego jest dobry.

Zasady obrony pracy dyplomowej i egzaminu końcowego określono dokładnie. Studenci zostali zapoznani z wymaganiami.

Część prac licencjackich nie mieści się w kanonie kierunku *Zarządzanie*. Jednocześnie część prac nie jest zgodna ze specjalnością, na której są promowane. W pracach identyfikuje się również przypadki lakonicznych recenzji, nie mających charakteru ocennego, a także zjawisko zawyżania ocen. W stosowanym w szkole systemie antyplagiatowy należy w większym stopniu zwrócić uwagę na przestrzeganie warunków brzegowych wskaźników antyplagiatowych.

2.4) Kariery zawodowe absolwentów są monitorowane przez Biuro Karier PWSZ poprzez przeprowadzane badań ankietowych. W ankietach wyraźnie brakuje informacji o opinii absolwentów na temat przydatności treści kształcenia.

Kryterium 3. Program studiów a możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

3.1).

Program studiów realizowany zgodnie z wymogami KRK umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych. Matryca powiązania efektów kształcenia z przedmiotami została sformułowana poprawnie. Wszystkie zakładane efekty znajdują odzwierciedlenie w przedmiotach podstawowych i kierunkowych, są też dobrze uzupełnione przez przedmioty specjalnościowe oraz seminarium i praktykę zawodową.

Proponowane specjalności są wystarczająco zróżnicowane i pozwalają kształtować też efekty specyficzne w ramach kierunku *Zarządzanie*.

Program studiów kierunku *Zarządzanie* realizowany w PWSZ Gorzów Wlkp., w stosunku do studentów II i III roku studiów, zgodnie z uchwałą Senatu z dnia 27 maja 2008 (załącznik nr 9 *Raportu Samooceny*), pozwala prawidłowo zrealizować standard dla tego kierunku zgodnie z Załącznikiem nr 39 do Rozporządzenia MNiSW z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia.

Program realizowany od 2009 roku na studiach stacjonarnych zakłada kształcenie przez sześć semestrów w wymiarze 2179 godzin (studia stacjonarne), 1477 godzin (studia niestacjonarne). W planie studiów nie wskazywano godzin związanych z praktyką dyplomową. Można uznać, że program ten zapewnia możliwości realizacji założonych celów kształcenia i pozwala również kształtować zakładaną sylwetkę absolwenta z tym, że zastrzeżenia można mieć do treści związanych z dyscypliną *nauki o zarządzaniu* w stosunku do oceny efektów końcowych, czyli treści niektórych prac licencjackich.

Według studentów realizowany przez nich program studiów, odpowiadające standardom kształcenia, umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Na podstawie rozmowy ze studentami, a także przeanalizowanych wyników ankiet należy ocenić, że studenci zadowoleni są z treści przekazywanych na zajęciach i są one zgodne z tematyką zajęć.

Aktualnie realizowany jest program kształcenia dla studentów z naboru w roku akademickim 2009 oraz 2010/2011 przyjęty uchwałą Senatu z dnia 27 maja 2008 (załącznik nr 9 *Raportu Samooceny*) odpowiada standardom kształcenia dla kierunku *Zarządzanie*.

Sylwetka absolwenta realizowanego dotychczas programu kształcenia (absolwenci z 2011 i 2012 roku) była zgodna z ministerialnym standardem kształcenia. Proponowane w programie przedmioty pozwalały zrealizować wymagane standardem efekty. Udział przedmiotów kształcenia ogólnego i przedmiotów podstawowych oraz kierunkowych był zgodny z wymaganiami standardu (program przewidywał realizację, w trakcie sześciu semestrów, 2179 godzin na studiach stacjonarnych i 1477 godzin na studiach niestacjonarnych). Studenci w obecnym roku akademickim kontynuują studia również na zlikwidowanych w 2011r. specjalnościach *rachunkowość i zarządzanie finansami* oraz *organizacja i zarządzanie turystyką*. W programach obowiązywały praktyki zawodowe (w wymiarze czterech tygodni po drugim roku studiów, bez naliczania punktów ECTS).

W roku akademickim 2011 - 2012 zaproponowano znaczącą modernizację programu kształcenia również ze względu na likwidację niektórych specjalności oraz konieczność dostosowania się do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji.

Aktualnie przyjęty program kształcenia, zgodny z KRK, na kierunku *Zarządzanie* zakłada realizację studiów w trakcie sześciu semestrów zajęć (2044 godzin na studiach stacjonarnych i 1197 godzin na studiach niestacjonarnych).

Studia licencjackie (profil ogólnoakademicki) trwają sześć semestrów. Jest to zgodne z powszechną praktyką studiów licencjackich. Dobór treści kształcenia w podziale na przedmioty podstawowe, kierunkowe oraz moduły specjalnościowe dla pięciu proponowanych specjalności jest prawidłowy. Formy zajęć dydaktycznych są raczej tradycyjne i mało zróżnicowane. Udział treści praktycznych, aplikacyjnych, można uznać za ledwie za wystarczający.

Dla każdego z przedmiotów w planie studiów określonym według KRK, wskazano w sylabusach liczbę godzin niezbędną dla osiągnięcia zakładanych efektów (z podziałem na liczbę godzin zajęć z nauczycielem, studiowanie literatury, przygotowanie do prezentacji, przygotowanie do sprawdzianów, zaliczenia przedmiotu oraz egzaminu). Średnią liczbę godzin obciążenia studenta określono dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Zastosowane zasady oraz wymiar godzin niezbędnych dla realizacji efektów dla poszczególnych przedmiotów nie budzą wątpliwości. Założono, że za 25 godzin pracy studenta przyznaje się 1 punkt ECTS. Przyjęte zasady oraz różnice między podziałem pracy studentów stacjonarnych i niestacjonarnych nie budzą wątpliwości.

W trakcie sześciu semestrów zajęć student otrzymuje 180 punktów ECTS. W aktualnie realizowanym programie kształcenia (przygotowanym zgodnie z wymaganiami KRK) przyznano 3 punkty ECTS za praktykę zawodową, 2 punkty za pracę dyplomową, 2 punkty za egzamin dyplomowy i 6 punktów za seminarium dyplomowe (3 semestry x 2 punkty). Za przedmioty specjalnościowe traktowane w planie studiów jako moduł obieralny, przyznaje się 48 punktów, ECTS (czyli 26,7% ogólnej liczby ECTS).

180 ECTS przyznaje się zarówno studentom stacjonarnym, jak i niestacjonarnym. Większa liczba ECTS za pracę samodzielną została określona dla studentów niestacjonarnych niż stacjonarnych. Postępowanie to jest prawidłowe. Dla poszczególnych semestrów liczba ECTS jest taka sama w każdej formie studiów. Nie ma, więc nadmiernego obciążenia studentów w niektórych latach. Jako prawidłowy należy ocenić system wzrostu liczby ECTS w module przedmiotów specjalnościowych od drugiego roku studiów.

Naliczenie punktów ECTS dla poszczególnych przedmiotów jest prawidłowe. Jeden punkt ECTS przyznaje się za 25 godzin czasu poświęconego przez studenta na zaliczenie przedmiotu. Zasady określania ECTS nie budzą wątpliwości. Wszystkie karty przedmiotów zawierają informacje o sposobie obliczania ECTS. Przyjęte zasady są poprawne.

Punkty ECTS w opinii studentów nie zawsze są przypisywane do przedmiotów zgodnie z ich nakładem czasu i pracy. Według studentów najwięcej punktów ECTS nie jest przypisane do przedmiotów, na których naukę poświęcają najwięcej czasu.

Na Uczelni istnieje możliwość skorzystania z indywidualnego planu studiów (IPS) oraz indywidualnego programu kształcenia (IPK), jednakże studenci wizytowanego kierunku nie wykazują zainteresowania taką formą studiów.

Student ma możliwość wyboru modułów specjalnościowych (liczba ECTS taka sama), a także wykładów fakultatywnych i seminarium dyplomowego. Zakres możliwości wyboru treści kształcenia dla studentów kierunku *Zarządzanie* jest wystarczający. Wymiana realizowana z zagranicznymi ośrodkami akademickimi jest stosunkowo słaba. W roku akademickim 2009/2010 w ramach programu ERASMUS z Uczelni wyjechało czterech studentów kierunku *Zarządzanie*, natomiast w kolejnych latach już ta wymiana nie występowała. Należy zauważyć, że stosowane rozwiązania naliczania punktów ECTS umożliwiają wymianę międzynarodową, a także indywidualizację procesu kształcenia.

Sekwencja przedmiotów podstawowych i kierunkowych dla ocenionego kierunku studiów wymaga pewnych korekt, chociaż w ogólnym układzie jest prawidłowa. Konieczne wydaje się rozważenie przesunięcia przedmiotu *podstawy zarządzania* po *mikroekonomii* (w planie realizowane są te przedmioty równolegle na pierwszym semestrze). Również na pierwszym semestrze prowadzony jest przedmiot *finanse* (30 w i 30 ćw.). Równolegle z przedmiotem *finanse* prowadzony jest wykład i ćwiczenia przedmiotu *rachunkowość finansowa*. Wydaje się, że należy przesunąć zarówno *finanse*, jak i *rachunkowość finansową*, których realizację zaplanowano równolegle, na późniejszy semestr i nie należy prowadzić ich w tym samym semestrze. Można rozważyć przesunięcie z trzeciego semestru przedmiotu *prawo* zamiast np. *rachunkowości finansowej*.

Praktyki studenckie są realizowane w wymiarze czterech tygodni (3 ECTS) w trakcie, bądź po piątym semestrze. Regulamin praktyk studenckich został w Uczelni przygotowany prawidłowo (zarządzenie Rektora z 5 maja 2009 i zarządzenie Rektora z 26 kwietnia 2012). Informacje zawarte w kacie przedmiotu *praktyka zawodowa* są wystarczające. Trafnie określają cele praktyki oraz zakładane efekty. Praktyki zostały rozpisane bardziej szczegółowo dla trzech specjalności: *zarządzanie procesami logistycznymi*, *zarządzanie zasobami ludzkimi* oraz *zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*. Zakres programowy praktyk dla wszystkich specjalności zawiera załącznik 5g *Raportu samooceny*.

Sposób zaliczenia praktyki nie budzi zastrzeżeń. Praktyki realizowane są w przedsiębiorstwach, instytucjach, urzędach administracji publicznej w Polsce, a jeżeli to jest konieczne i zgodne z kierunkiem, może być to praktyka zrealizowana poza krajem. Studenci mają również możliwość zaliczenia praktyk dzięki pracy zawodowej.

Student otrzymuje skierowanie z Uczelni lub przedkłada pisemne oświadczenie zakładu pracy o wyrażeniu zgody na odbycie praktyki zawodowej.

Uczelnia prowadzi korespondencję z przedsiębiorstwami prowadzącymi praktyki i przeprowadza ankiety w tych przedsiębiorstwach w celu zdiagnozowania ewentualnych obszarów problemowych oraz konieczności podjęcia działań naprawczych. Inicjatywa przeprowadzania ankiet po obyciu praktyki pozwala Uczelni utrzymywać stałe kontakty z pracodawcami i traktować ich jako interesariuszy zewnętrznych procesu kształcenia.

Uczelnia nie prowadzi zamiejscowych ośrodków dydaktycznych. Kształcenie na kierunku *Zarządzanie* prowadzone jest w profilu ogólnoakademickim. Treści praktyczne przekazuje się w ramach praktyki oraz zajęć aktywizujących udział studentów (ćwiczenia i

laboratoria) głównie w przedmiotach specjalnościowych. Niestety udział godzin ćwiczeń oraz laboratoriów w modułach specjalnościowych wszystkich specjalności obejmuje mniej niż 50% godzin (stanowią one zaledwie 42,8% godzin modułu specjalnościowego). Jednak po uwzględnieniu godzin seminarium dyplomowego w ogólnej liczbie godzin planu studiów dla kierunku *Zarządzanie*, udział godzin aktywizujących studentów jest wystarczający (52,2% ogólnej liczby godzin). Dla kierunku *Zarządzanie*, gdzie kształcenie ma charakter aplikacyjny udział ćwiczeń i laboratoriów powinien być jednak większy. Można założyć, że w dużym stopniu praktyczne elementy umiejętności realizowane są w ramach praktyk zawodowych.

Przedstawiona organizacja procesu kształcenia na kierunku „zarządzanie” jest prawidłowa i dostosowana poziomu i profilu studiów. Umożliwia realizację efektów kształcenia w ramach zajęć prowadzonych w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem akademickim i przy wykorzystaniu praktyk oraz zajęć aktywizujących studentów.

Indywidualizacja procesu kształcenia możliwa jest przez wybór specjalności (moduł obieralny), wybór seminarium dyplomowego oraz wybór wykładu fakultatywnego.

Studenci kierunku *Zarządzanie* nie wiedzą nic o prowadzonych badaniach naukowych na Uczelni oraz w jednostkach współpracujących z PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim, przez co nie są również zainteresowani indywidualizacją procesu kształcenia dla osób wybitnie uzdolnionych.

W roku akademickim 2012/2013 zostało przyznane 17 stypendiów specjalnych dla osób niepełnosprawnych, a na uczelni jest Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych, który pełni rolę przedstawiciela oraz opiekuna dla tych osób. PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim umożliwia studentom niepełnosprawnym możliwość zdawania egzaminów w formie alternatywnej oraz przy pomocy asystenta. Studenci Ci, aby dbać i rozwijać swoją kulturę fizyczną mogą korzystać z basenu oraz obozów sportowych. Przy Pełnomocniku Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych powstała Rada Niepełnosprawnych Studentów, która jest organizacją reprezentującą interesy tej grupy. Generalnie warunki udziału studentów niepełnosprawnych ruchowo w zajęciach dydaktycznych są jednak utrudnione.

3.2)

Zakładane kierunkowe efekty wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych są dobrze uzupełnione przez treści kształcenia w pięciu proponowanych specjalnościach. Efekty te zostały prawidłowo połączone z realizowanymi przedmiotami podstawowymi, kierunkowymi i specjalnościowymi w macierzy efektów kształcenia dla kierunku *Zarządzanie*. Dobrym uzupełnieniem osiągnięcia zakładanych efektów jest seminarium dyplomowe i praktyka.

Treści programowe zawarte w kartach poszczególnych przedmiotów (łącznie z seminarium magisterskim i praktyką zawodową) są wystarczające dla realizacji celów kształcenia oraz osiągnięcia zakładanych efektów. W Uczelni proponuje się różne metody dydaktyczne: wykład konwersatoryjny z prezentacjami multimedialnymi, *case study*, prace w grupach, burze mózgów, dyskusje, a także analizy dokumentów i opracowania projektowe. Proponowane metody nauczania są wystarczająco zróżnicowane. Można je traktować jako metody podające bądź metody aktywizujące. Metody te są całkowicie wystarczające dla realizacji zakładanych efektów. Propozycje metod dydaktycznych oraz treści programowych można uznać za prawidłowe i przyjąć, że tworzą one spójną całość, należy jednak rozważyć możliwość wskazywanej wcześniej modyfikacji kolejności występowania niektórych przedmiotów w programie studiów, który jest realizowany od roku akademickiego 2011/2012.

3.3).

W poprzednio przeprowadzonej akredytacji kierunku *Zarządzanie* studiów licencjackich w PWSZ Gorzów Wlkp. (2010r.) nie sformułowano istotnych zastrzeżeń.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego ocena: w pełni
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1) Realizowany program studiów zapewnia możliwości osiągnięcia założonych efektów kształcenia zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji. Nakłady pracy studenta zostały właściwie wycenione, prawidłowo wyceniono też udział studenta w praktyce zawodowej. Realizowany od 2009 r. program studiów zapewnił też możliwości realizacji standardu kształcenia przewidywanego dla kierunku *Zarządzanie*.

Studentom ocenianego kierunku oferowana jest indywidualizacja procesu kształcenia. Instytucję, w której studenci odbywają praktyki również mogą dobrać indywidualnie, zgodnie ze swoimi zainteresowaniami, jednakże jej działalność musi być związana z wybranym kierunkiem i specjalnością studiów.

3.2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe i metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

3.3) Poprzednia akredytacja kierunku zarządzanie w PWSZ Gorzów Wlkp. z 2010 r. nie sformułowała zasadniczych uwag merytorycznych w zakresie analizowanego tu kryterium oceny.

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zrealizowania celów edukacyjnych programu studiów

4.1).

Na ocenianym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne prowadzi 43 nauczycieli akademickich, z czego 9 stanowi minimum kadrowe. Na podstawie analizy dokumentacji, zwłaszcza, w tym jej zakresie, w którym wykazywany jest kierunek wykształcenia, stopnie i tytuły naukowe, a także dorobek naukowy, jak również doświadczenie dydaktyczne można stwierdzić, że zarówno kwalifikacje osób prowadzących zajęcia, jak i rodzaj prowadzonych przez nich zajęć nie stanowią przeszkody w osiąganiu zakładanych efektów kształcenia. Tematyka realizowanych zajęć, zwłaszcza przez osoby stanowiące minimum kadrowe, ale również przez pozostałe jest, można powiedzieć, zgodna z ich profilem naukowo – dydaktycznym. Nie ma, zatem przypadku, by zajęcia prowadzone były przez osobę zupełnie spoza zakresu danego przedmiotu. Można, zatem powtórzyć, że liczba i struktura kwalifikacyjna nauczycieli akademickich zatrudnionych w celu realizacji programu ocenianego kierunku studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe.

Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicy.

4.2).

Po dokonanej analizie, pod względem formalnym, akt osobowych nauczycieli akademickich wchodzących w skład minimum kadrowego na kierunku *Zarządzanie*, należy

uznać, iż zostały spełnione warunki określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445, z późn. zm.) – *minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora*. Ponadto zostały spełnione wymagania określone w § 13 ust. 1 powyższego rozporządzenia (*do minimum kadrowego studiów pierwszego stopnia wliczani są nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni na podstawie mianowania albo umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru*), § 13 ust. 3 (*nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego w danym roku akademickim, jeżeli osobiście prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze, co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku samodzielnych nauczycieli akademickich i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora lub tytuł zawodowy magistra*).

Podczas weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). Kwalifikacje naukowe nauczycieli akademickich potwierdzają odpowiednie dokumenty zawarte w ich teczkach osobowych. Deklarowane doświadczenie zawodowe nauczycieli akademickich znajduje odzwierciedlenie w dokumentacji – świadectwach pracy.

Jak zaznaczono wcześniej, analiza dokumentacji (w tym posiadanych dyplomów potwierdzających uzyskanie stopnia i/lub tytułu naukowego/zawodowego, wykazu dorobku naukowego, a także kart obciążeń ze wskazaniem na rodzaj i czasowy wymiar zajęć) pozwala stwierdzić ogólną poprawność zarówno merytoryczną (zatem zgodność prowadzonych zajęć z posiadanym dorobkiem naukowym), jak i formalną (spełnianiem wymogów co do pensum dydaktycznego i wymiaru czasu pracy) wszystkich nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego.

Władze Szkoły zadeklarowały zamiar osiągnięcia efektów kształcenia w obszarze nauk społecznych, dziedzinie nauk ekonomicznych i dyscyplinie nauki o zarządzaniu. W zgaszonym i ocenionym przez Zespół Wizytujący PKA minimum kadrowym znajdują się reprezentanci obszarów wiedzy odpowiadających obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów. Osoby stanowiące minimum kadrowe reprezentują dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia. Wszyscy posiadają dorobek naukowy w dyscyplinie nauki o zarządzaniu.

W przedstawionym przez Instytut minimum kadrowym są przedstawiciele obszaru wiedzy, odpowiadającego obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów. Zgłoszeni i zaliczeni do minimum kadrowego nauczyciele akademicy reprezentują dyscyplinę naukową, do której odnoszą się efekty kształcenia.

Biorąc pod wszystkie uwagę sformułowane powyżej ustalenia i te merytoryczne i te formalne, można w sposób jednoznaczny stwierdzić, że na kierunku *Zarządzanie*, realizowanym na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim w Instytucie Ekonomicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wlkp., wymogi dotyczące minimum kadrowego są spełnione.

Do grupy pracowników ze stopniem naukowym doktora habilitowanego i z tytułem profesora zaliczono wszystkich trzech proponowanych do minimum pracowników Wydziału .

W grupie pracowników ze stopniem naukowym doktora zaliczonych do minimum kadrowego są wszyscy proponowani przez Wydział pracownicy.

Zespół Oceniający nie wnosi się zastrzeżeń, co do stabilności minimum kadrowego. Najkrótszy okres zatrudnienia w PWSZ w Gorzowie Wlkp. na kierunku *Zarządzanie*, to 4 lata. Nie ma zjawiska nadmiernej częstotliwości zmiany składu minimum kadrowego.

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku spełnia wymagania § 17 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445) i wynosi 1:42,33.

Stwierdza się ogólną prawidłowość obsady zajęć z poszczególnych przedmiotów. Istnieje wyraźna dodatnia korelacja pomiędzy obszarami nauki, a także dziedziną i dyscypliną reprezentowaną przez poszczególnych wykładowców, a tematyką i charakterem prowadzonych przez nich zajęć dydaktycznych.

Hospitowane zajęcia należy ocenić wysoce pozytywnie, tak z uwagi na formę ich prowadzenia, jak i wykorzystywanego materiału dydaktycznego. Zauważało się wyraźną aktywność studentów, w czym udział mieli zarówno prowadzący zajęcia, jak i przyjęta przez nich metodyka. Warunki, w jakich odbywały się zajęcia spełniały wymogi współczesnej dydaktyki.

Załącznik nr 6 Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena.

4.3).

PWSZ w Gorzowie Wlkp. prowadzi swoją działalność w otoczeniu konkurencyjnym, co dotyczy szczególnie kierunku *Zarządzanie*. Oznacza to, że napotyka na trudności w pozyskiwaniu kadr, zwłaszcza w przypadku pozyskania pracowników samodzielnych na podstawowe miejsce pracy. Uczelnia, jak się wydaje, nie ma problemów z ustabilizowaniem minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia, a także pozyskaniem pozostałych pracowników. Podstawowymi źródłami zasilania w kadrę są ośrodki akademickie Szczecina i Poznań. Są to źródła, zdaniem Władz Uczelni, wystarczająco zasobne i stabilne. Odnosi się wrażenie stosowania poprawnych kryteriów doboru, za czym przemawia poprawność obsady poszczególnych przedmiotów, składających się na program studiów na kierunku *Zarządzanie*.

Wgląd w dokumenty, a także wywiady z pracownikami Instytutu, w którym prowadzony jest oceniany kierunek studiów, pozwalają na ostrożną konkluzję, iż Uczelnia wspiera rozwój kadry naukowo – dydaktycznej. W minionych pięciu latach 8 osób uzyskało stopień naukowy doktora, a dwie doktora habilitowanego. Niski jest natomiast poziom wymiany międzynarodowej, zwłaszcza kadry nauczającej. Uczelnia ma podpisane porozumienia o możliwości współpracy z dwiema uczelniami (z Francji i z Niemiec), jednak brak informacji o wymianie wykładowców.

Pracownicy Uczelni nie wnoszą zastrzeżeń, co do możliwości uczestniczenia w konferencjach, a także braku wsparcia w otwieraniu i realizacji przewodów doktorskich.

Podczas spotkania z kadrą zabierało głos kilku nauczycieli akademickich. Nauczyciele pozytywnie wypowiadali się na temat znaczenia reformy szkolnictwa wyższego, zwłaszcza w

zakresie wprowadzania nowej formuły opisów efektów kształcenia przy wykorzystaniu KRK. Zauważali jednak zbyt wysoki stopień formalizacji jej wprowadzania. Wskazywali również na silne i słabe strony Instytutu i całej Uczelni. Do obszarów, które wymagać powinny większej troski ze strony władz szkoły, zaliczyli: większe wsparcie władz w rozwój naukowy kadry naukowo-dydaktycznej Instytutu, pomoc zwłaszcza formalną w przygotowanie projektów badawczych, zwiększenie spójności badań naukowych z realizacją programu kształcenia. Pracownicy podkreślali także istotną rolę zróżnicowanego i niskiego poziomu wiedzy wśród absolwentów szkół średnich i kandydatów na studia, co utrudnia realizację deklarowanych efektów kształcenia.

4.4).

Podstawowymi zarzutami sformułowanym podczas ostatniej oceny jakości kształcenia na kierunku *Zarządzanie* w PWSZ w Gorzowie Wlkp., a dotyczące ocenianego kryterium były: uchybienia w minimum kadrowym oraz prowadzenie wykładów przez nadmierne liczbę osób z tytułem zawodowym magistra. Prowadzone przez Zespół Oceniający działania upoważniają do stwierdzenia, że wskazane powyżej niesprawności zostały wyeliminowane.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego ocena: w pełni, Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

4.1) Liczba i struktura kwalifikacyjna nauczycieli akademickich zatrudnionych i prowadzących zajęcia dydaktyczne na kierunku *Zarządzanie* jest poprawna i pozwala na osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia.

4.2) Na kierunku *Zarządzanie*, realizowanym na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim w Instytucie Ekonomicznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wlkp., wymogi dotyczące minimum kadrowego są spełnione. W zgłoszonym i ocenionym przez Zespół PKA minimum kadrowym znajdują się reprezentanci obszarów wiedzy odpowiadających obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów. Osoby stanowiące minimum kadrowe reprezentują dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Stwierdza się ogólną prawidłowość obsady zajęć z poszczególnych przedmiotów. Istnieje wyraźna korelacja pomiędzy obszarami nauki, a także dziedziną i dyscypliną reprezentowaną przez poszczególnych wykładowców, a tematyką i charakterem prowadzonych przez nich zajęć dydaktycznych.

4.3) Polityka kadrowa prowadzona jest poprawnie i zapewnia (w trudno, co prawda, dającej się przewidzieć przyszłości) realizację efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim realizuje kształcenie na ocenianym kierunku studiów przede wszystkim w budynkach numer 5,6,7, a także, 8 które znajdują się przy ul. Fryderyka Chopina 52. Ponadto studenci kierunku korzystają z Sali Gimnastycznej, Domu Studenta oraz Biblioteki Głównej.

Studenci mają zapewniony odpowiedni dostęp do infrastruktury dydaktycznej służącej do realizacji procesu kształcenia. Zajęcia prowadzone są w salach, których wyposażenie zapewnia wygodę w trakcie zajęć, a także w niedawno oddanej do użytku auli. Wszystkie pomieszczenia, w których prowadzone są zajęcia zaopatrzone są w sprzęt multimedialny w postaci rzutników oraz ekranów.

Uczelnia dysponuje bardzo nowoczesną biblioteką, która stanowi mocny punkt jej działalności. Zasoby biblioteczne wyrażają się liczbą 76,5 tys skatalogowanych pozycji, przygotowanych do udostępnienia. Katalog Biblioteki opiera się na kompleksowym oprogramowaniu zarządzania zbiorami, zgodnym ze standardami międzynarodowymi. Biblioteka dysponuje stosunkowo bogatym zbiorem książek i podręczników z zakresu zarządzania. Prenumerowane są także wiodące tytuły czasopism z tego zakresu. Istnieje dostęp do baz specjalistycznych baz danych pomocnych w procesie kształcenia. Są one na bieżąco aktualizowane i uzupełniane. Wszystkie pomieszczenia biblioteczne są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. W czytelni bibliotek studenci mają dostęp do 43 stanowisk komputerowych, połączonych z Internetem. Mają także dostęp do urządzeń peryferyjnych (kserograf, drukarka, skaner).

Ocena bazy dydaktycznej będącej własnością PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim upoważnia do stwierdzenia, że Szkoła dysponuje dobrą i odpowiednią do współczesnych wymagań infrastrukturą dydaktyczną, która pozwala, w toku realizacji procesu kształcenia, na realizację deklarowanych efektów kształcenia. Infrastruktura jest dostosowana do wymogów kształcenia na kierunku *Zarządzanie*.

Dobór instytucji, w których są prowadzone praktyki zawodowe nie budzi zastrzeżeń.

Studenci dobrze oceniają dobór instytucji, w których prowadzone są praktyki zawodowe. Praktyki odbywane są w instytucjach, które zapewniają zdobycie założonych efektów kształcenia w postaci niezbędnego doświadczenia oraz wiedzy z zakresu funkcjonowania danej jednostki. Studenci pozytywnie oceniają możliwość wyboru instytucji, w której będą odbywać praktyki.

Władze Uczelni nie planują szczególnych nakładów na rozwój infrastruktury, gdyż posiadana jest wystarczająca na bieżące i przyszłe potrzeby, w dającej się przewidzieć przyszłości. Ocena polityki finansowej Uczelni, mając na uwadze stan infrastruktury i jej utrzymanie wypada pozytywnie.

Budynek, w którym znajduje się Dziekanat kierunku *Zarządzanie* oraz prowadzona jest część zajęć nie ma windy, jednakże znajduje się w nich specjalny chodzik, który umożliwia osobom niepełnosprawnym poruszanie się między piętrami. Szerokość drzwi, korytarzy, a także przestrzeń w salach dydaktycznych umożliwiają poruszanie się studentom na wózkach inwalidzkich. Budynek biblioteki również jest przystosowany, ponieważ znajduje się w nim winda. W akademiku znajduje się podjazd, windy, a także pokoje z łazienkami przystosowanymi dla osób niepełnosprawnych. Studenci z bardzo dużą wadą wzroku uzyskują pomoc od prowadzących w postaci kopii materiałów o większej czcionce.

Generalnie ocenę przystosowania infrastruktury dydaktycznej do potrzeb studentów niepełnosprawnych uznać należy za spełnioną w stopniu podstawowym.

W ramach poprzedniej oceny jakości kształcenia nie sformułowano zaleceń dotyczących infrastruktury.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Uczelnia na terenie swojego kampusu zapewnia studentom infrastrukturę dydaktyczną (w tym bibliotekę, jej organizacja i zasoby), która umożliwi im osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Uwzględnia w stopniu podstawowym potrzeby osób niepełnosprawnych.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Przedmiotem oceny była jakość kształcenia realizowanego na pierwszym stopniu studiów. W takim przypadku Uczelnia nie jest zobowiązana do prowadzenia usystematyzowanych i regularnych badań naukowych. Niemniej warto zaznaczyć, że w Instytucie Ekonomicznym, w którym prowadzony jest kierunek *Zarządzanie*, pracownicy (także zorganizowani w zespoły) takie badania prowadzą.

Program badań naukowych Instytutu Ekonomicznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim, koncentruje się na kilku problemach badawczych. Dotyczą one:

- funkcjonowania i rozwoju organizacji: przedsiębiorstw, organizacji non profit, jednostek administracyjnych, organizacji wirtualnych i innych;
- planowania, organizowania, motywowania i kontrolowania we współczesnych organizacjach;
- analizy procesów zarządzania w obszarach działalności takich jak produkcja, logistyka, jakość, marketing;
- efektywności wykorzystania zasobów materialnych, ludzkich, informacyjnych i przede wszystkim finansowych przedsiębiorstwa.

Działalność naukowa prowadzona we wskazanych powyżej obszarach problemowych zaowocowała liczbą ponad 150 publikacji (afiliowanych przy PWSZ) pracowników Instytutu, zrealizowanych w ostatnich pięciu latach. Uczelnia posiada własne wydawnictwo naukowe.

Na Uczelni nie są realizowane żadne badania naukowe, w które włączeni byli by studenci, a które dotyczą obszaru kształcenia, do którego przyporządkowany jest kierunek *Zarządzanie*. Studenci mogą we własnym zakresie rozwijać swoje zainteresowania związane z kierunkiem dzięki kołom naukowym działającym na Wydziale. Jest to jednak działalność o bardzo małym zakresie badawczym.

Instytut nie prowadzi sformalizowanej i zinstytucjonalizowanej współpracy z innymi uczelniami i instytucjami z otoczenia gospodarczego i społecznego, które by kształtowały realizowanej w tej jednostce proces dydaktyczny.

W ramach poprzedniej oceny jakości kształcenia nie sformułowano zaleceń dotyczących badań naukowych.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego ocena: nie dotyczy
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Kryterium to w przypadku Instytutu Ekonomicznego nie podlega ocenie, ale należy odnotować i podkreślić, że ta jednostka podejmuje i realizuje badania naukowe, których wyniki z pewnością przekładają się na końcowe efekty kształcenia.

Na kierunku Zarządzanie nie są prowadzone badania naukowe, w których studenci braliby udział. Działają jednak koła naukowe, które umożliwiają studentom rozwijanie swoich zainteresowań.

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1).

Rekrutacja kandydatów na studia przeprowadzana jest na podstawie wyników świadectwa dojrzałości. Kandydaci tradycyjnie przyjmowani są w drodze postępowania kwalifikacyjnego na podstawie wyliczenia punktów uzyskanych na świadectwie dojrzałości. Instytut nie stosuje, w toku prowadzonej rekrutacji, metod umożliwiających ocenę wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych kandydatów na studia. Nie przewiduje się podjęcie specyficznych działań w celu wyboru najlepszych kandydatów. Liczba przyjmowanych kandydatów na studia pierwszego stopnia nie przekracza możliwości prowadzenia zajęć przez pracowników naukowo-dydaktycznych Uczelni.

7.2).

Studenci są każdorazowo informowani przez prowadzących o sposobach przeprowadzania zaliczenia przedmiotów. Udostępnione protokoły zaliczeń i egzaminów pozwalają stwierdzić, że struktura ocen jest poprawna. Przegląd prac przejściowych pozwala stwierdzić, że wymagania pracowników pozwalają weryfikować efekty kształcenia.

W stosunku do programu kształcenia obowiązującego od roku akademickiego 2012/2013 należy doprecyzować poziom wymagań minimalnych na zaliczenie poszczególnych przedmiotów oraz modułów specjalnościowych. Dostępność do informacji o metodach oceny, zasadach przeprowadzania zaliczeń i egzaminów przedmiotów oraz egzaminów dyplomowych jest wystarczająco dokładna. Koncepcja egzaminu dyplomowego i jego przeprowadzanie nie budzi zastrzeżeń.

Tematyka i zakres przedmiotu oraz szczegółowe kryteria zaliczenia uwzględniające zakładane efekty kształcenia są przedstawiane studentom w trakcie pierwszych zajęć i opublikowane na stronie internetowej Uczelni. W opinii studentów przedstawiane przez prowadzących kryteria są realizowane, a przestrzeganie tych zasad podlega ocenie w ankiecie ewaluacyjnej wypełnianej przez studentów. Weryfikacja wiedzy oraz umiejętności odbywa się na wizytowanym kierunku poprzez testy, kolokwia, odpowiedzi ustne, udział i aktywność w trakcie dyskusji a także egzaminów w formie pisemnej i ustnej. Studenci mają możliwość pisania egzaminu w dwóch terminach oraz w terminie trzecim, tzw. komisyjnym. Jednakże, zgodnie z Regulaminami studiów PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim w §27, ust. 7 widnieje zapis „*Po poprawkowym lub komisyjnym zaliczeniu zajęć z przedmiotu, dla którego w tym semestrze plan studiów przewiduje egzamin, pierwsze przystąpienie do egzaminu równoważne jest z egzaminem poprawkowym.*”. Jest to praktyka niekorzystna dla studentów, którzy zaliczenie poprawkowe zaliczą jeszcze przed pierwszym terminem egzaminu. Zdaniem studentów realizowany program studiów dostosowany jest do możliwości Uczelni, a także ułożony jest logicznie, co powoduje łatwiejsze uczenie się od problemów ogólnych do szczegółów. System oceny osiągnięć według studentów jest zrozumiały i przejrzysty, a proces uczenia się jest wspierany poprzez okresową weryfikację osiągniętych efektów kształcenia.

7.3).

Studenci kierunku *Zarządzanie* mają możliwość wyjazdu na wymiany międzynarodowe, np. Erasmus. Są o nich informowani, a także zachęceni do korzystania z nich, przez swoich nauczycieli. Ułatwieniem jest możliwość zdawania egzaminu z języka obcego na poziomie B2 wcześniej, niż zakłada plan studiów. Z wyjazdów tych nie korzysta jednak zbyt wielu studentów, wynika to prawdopodobnie z prywatnych obaw studentów czy poradzą sobie w innym kraju oraz czy ich znajomość języka jest wystarczająca.

Ocena mobilności studentów nie jest zadowolająca. W ostatnich pięciu latach z możliwości odbycia części studiów za granicą skorzystało 8 studentów kierunku *Zarządzanie*.

Uczelnia stwarza możliwości wyjazdu do dwóch ośrodków za granicą (w Niemczech i we Francji). Być może niska mobilność studentów rekompensują inne formy współpracy, a zwłaszcza wspólne warsztaty organizowane wspólnie z partnerem z Francji, poświęcone głównie zarządzaniu przedsiębiorstwem (gry symulacyjne) i seminariom poświęconym atrakcyjności turystycznej przygranicza (z partnerem niemieckim) W ostatnich pięciu latach udział w tych formach aktywności międzynarodowej wzięło udział ok. 300 studentów Uczelni, w tym w większości z kierunku *Zarządzanie*.

Instytut powinien podjąć bardziej skuteczne działania w celu zwiększenia liczby studentów, którzy korzystać będą z wyjazdów międzynarodowych.

W związku z niską mobilnością studentów, wpływ współpracy międzynarodowej na możliwość osiągnięcia przez Instytut efektów kształcenia praktycznie nie istnieje.

Znajduje on jednak swoje częściowe odniesienie przy organizowanych wspólnych warsztatach (z partnerem z Francji) dotyczących gier symulacyjnych w ramach przedmiotu *Zarządzanie przedsiębiorstwem* oraz *seminarium* poświęconym atrakcyjności turystycznej przygranicza (z partnerem niemieckim). Generalnie ocena tego kryterium nie wypada pozytywnie.

7.4).

Studenci są zadowoleni z funkcjonowania Instytutu Ekonomicznego oraz kierunku *Zarządzanie*. Nie mają zastrzeżeń do systemu opieki naukowej i dydaktycznej, w tym wspomagania studentów w procesie uczenia się. Na Uczelni nie funkcjonuje platforma internetowa oraz kształcenie na odległość.

Studenci kierunku *Zarządzanie* mają dostęp do materiałów niezbędnych do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia dla danego przedmiotu, w przypadku braku materiałów w bibliotece, mogą liczyć na pomoc prowadzących, którzy udostępniają studentom swoje prezentacje lub konspekty wykładów.

W sylabusach dostępne są wszelkie informacje dotyczące wymaganej literatury, efektów kształcenia, jakie powinien osiągnąć student po zrealizowaniu przedmiotu a także zakresu prowadzonego przedmiotu. Studenci sami stwierdzili, że wiedza przekazywana jest im w odpowiedni sposób, a na początku każdego przedmiotu podawane są im informacje dotyczące sposobu zaliczenia oraz literatury, więc nie potrzebują sięgać do sylabusów. Studenci w procesie samodzielnego uczenia się oprócz materiałów z wykładów oraz ćwiczeń wykorzystują literaturę podaną przez prowadzących.

Mechanizmy motywujące studentów do osiągania lepszych efektów kształcenia mają charakter finansowy. Sprowadzają się do stypendiów Rektora dla najlepszych studentów. Studenci uznają, że takie mechanizmy ich satysfakcjonują oraz że są na tyle motywacyjne, że stymulują ich do osiągania lepszych wyników w nauce.

Studenci zadowoleni są z wysokości otrzymywanych stypendiów Rektora dla najlepszych studentów. W opinii osób studiujących niestacjonarnie jest to kwota, która w

zupełności wystarcza na pokrycie kosztów studiowania. Zastrzeżenia budzi jednak niejednorodność zapisów w *Regulaminie przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej studentom PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim*, a mianowicie w §19, ust. 1, mówi, że minimalna średnia, od której przyznawane jest stypendium Rektora dla najlepszych studentów wynosi 4,0, gdy §22, ust. 1, pkt. 2, mówi, że Dyrektor Instytutu wraz z Uczelnianą Radą Samorządu Studenckiego ustala dla każdego kierunku wysokość średniej ocen, która uprawnia do otrzymania stypendium rektora. Zgodnie z tym samym Regulaminem od negatywnej decyzji w sprawie stypendium Rektora dla najlepszych studentów przysługuje odwołanie do Odwoławczej Komisji Stypendialnej, a nie wnioski o ponowne rozpatrzenie.

Uczelnia oferuje studentom szeroki zakres opieki materialnej i socjalnej, poczynając od akademików, przystosowanych dla osób niepełnosprawnych, przechodząc przez budynki, salę i korytarze również przystosowane, a kończąc na systemie stypendialnym, z którego studenci są zadowoleni. Jedyne zastrzeżenia przekazane przez studentów to brak środków higieny w toaletach, takich jak mydło, ręczniki jednorazowo w toaletach.

Studenci w trakcie studiów mogą rozwijać się zawodowo, dbać o swój rozwój kulturalny oraz społeczny. Na Uczelni działa samorząd studentów, Rada Niepełnosprawnych Studentów oraz liczne koła naukowe, które umożliwiają zdobywanie wiedzy z dziedzin interesujących studentów. Samorząd Studentów organizuje, m.in. Juwenalia, które wspierają rozwój kulturowy i społeczny, gdyż nie ograniczają się tylko do koncertów, lecz również do występów kabaretów.

Do mocnych stron zaliczają również stosunek władz Władze Instytutu, które pomagają im rozwiązywać różne problemy. Bardzo chwalą pozytywną reakcję pracowników Dziekanatu na prośbę wydłużenia godzin pracy tej jednostki organizacyjnej. Studenci zadowoleni są również z poziomu świadczeń materialnych. Bardzo dobrą praktyką prowadzących jest również elastyczność w terminie zaliczeń, tzn. student studiów stacjonarnych po rozmowie z prowadzącym może zdawać egzamin w terminie wyznaczonym dla studiów niestacjonarnych i odwrotnie.

Studenci pozytywnie oceniają system opieki naukowej dydaktycznej i materialnej, jaki funkcjonuje w Instytucie. Nie zgłaszają uwag, co do sposobu rozstrzygania skarg i rozpatrywania zgłaszanych przez siebie wniosków.

7.5).

W ramach poprzedniej oceny jakości kształcenia nie sformułowano zaleceń dotyczących systemu wsparcia studentów w procesie uczenia się

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Rekrutacja na studia odbywa się według tradycyjnych sposobów na podstawie ocen ze świadectwa dojrzałości przeliczanych na punktację według przyjętej przez Senat Uchwały.

Nie ma potrzeby dla studiów licencjackich kierunku *zarządzanie stosowania* specyficznych, dodatkowych weryfikacji kandydatów na studia.

7.2) Dostępność do informacji o metodach oceny, zasadach przeprowadzania egzaminów dyplomowych jest wystarczająco dokładna. Zakładany w programie studiów sposób weryfikacji efektów końcowych jest wystarczający.

Studenci już na pierwszych zajęciach zapoznawani są z zakresem materiału realizowanego w trakcie trwania przedmiotu, a także sposobem zaliczenia. Weryfikacja zdobytej wiedzy jest zgodna z wcześniejszymi informacjami przekazanymi przez prowadzącego. Przestrzeganie tych zasad przez prowadzących jest oceniane przez studentów w ankietach ewaluacyjnych.

7.3) Struktura i organizacja kierunku sprzyja wymianom międzynarodowym, ponieważ egzamin z języka obcego na poziomie B2 mogą zdać wcześniej niż jest to przewidziane w planie studiów.

7.4) Studenci zadowoleni są z funkcjonującego na Uczelni systemu pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej. Rozwojowi naukowemu sprzyja również bezproblemowy dostęp do materiałów niezbędnych do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Kryterium 8. Stosowanie na ocenianym kierunku studiów wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zorientowanego na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia

8.1).

Zgodnie ze strategią rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim utworzono Uczelniany System Oceny i Zapewnienia Jakości Kształcenia, na który składa się System Zapewnienia Jakości Kształcenia (Zarządzenie nr 73/0101/2011 Rektora z dnia 27 października 2011 r. oraz System Oceny Jakości Kształcenia (Zarządzenie nr 84/0101/2011 z dnia 27 października 2011 r.). Celem Systemu Oceny Jakości Kształcenia jest ocena działania i stopnia zaawansowania procesów wdrożeniowych realizowanych m. in. przez Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia oraz instytutowe zespoły ds. jakości kształcenia poprzez: ocenę organizacji i warunków realizacji procesu kształcenia, wewnętrzną ocenę podnoszenia jakości kształcenia m. in. na kierunku *Zarządzanie* czy ocena innych działań podejmowanych w ramach Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia m. in. przez Pełnomocnika ds. Jakości Kształcenia, Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia oraz instytutowe zespoły.

Celem Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia jest w szczególności podnoszenie poziomu kształcenia studentów, podnoszenie rangi pracy dydaktycznej oraz inicjowanie działań zmierzających do samodoskonalenia i samokształcenia nauczycieli akademickich, opracowywanie procedur zapewnienia jakości kształcenia, należyte powiązanie planów studiów i programów kształcenia z zapotrzebowaniem lokalnego i regionalnego rynku pracy oraz podejmowanie działań podnoszących atrakcyjność i konkurencyjność Uczelni wobec innych szkół wyższych.

Podczas wizytacji Władze Uczelni przedstawiły Zespołowi Oceniającemu również Zarządzenie nr 86/0101/2011 Rektora z dnia 20 grudnia 2011 r. dotyczące powołania Uczelnianego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia oraz Zarządzenie nr 85/0101/2011 z dnia 20 grudnia 2011 r. dotyczące powołania m. in. w Instytucie Ekonomicznym – instytutowego zespołu ds. jakości kształcenia. Przedstawiono również wprowadzony Zarządzeniem nr 36/0101/2011 Rektora z dnia 16 maja 2012 r., Regulamin ankietyzacji studentów i słuchaczy studiów podyplomowych oceniających jakości zajęć dydaktycznych i jakość wykonywanych obowiązków przez pracowników administracyjnych zajmujących się

sprawami studenckimi w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim wraz ze wzorem ankiety.

Studenci ankietyzowani są na zakończenie każdego semestru. Wzory ankiet dostępne są w zarządzeniu Rektora PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 16 marca 2012 r. i dotyczą całej uczelni. W ankietach dotyczących zajęć dydaktycznych studenci oceniają kryteria takie jak: poziom zgodności treści zajęć z tematyką przedmiotu, sposób przekazania treści przez prowadzącego, punktualność i terminowość zajęć, atmosferę w czasie zajęć, zachowanie prowadzącego w stosunku do odmiennych wypowiedzi, komunikatywność prowadzącego, a także wystawiają ocenę całościową z zajęć. Dodatkowo ankietyzacji podlega obsługa administracji odpowiadającej za sprawy studentów. Wyniki ankiet nie są przedstawiane studentom, jednakże zbierane są w zestawienia zbiorcze i przedstawiane do zapoznania, poświadczonego podpisem, prowadzącym. W przypadkach budzących obawy Kierownik Zakładu odbywa rozmowę z pracownikiem, sytuacja taka miała miejsce w semestrze letnim oraz zimowym w roku akademickim 2011/2012. Ponadto z informacji przekazanej od studentów wynika, że jeden z prowadzących został zwolniony, ponieważ w ankietach studenci skarżyli się, że stałe spóźnia się na zajęcia, a po przeprowadzeniu rozmowy sytuacja nie uległa zmianie. Nowo powstały program studiów dla pierwszego roku kierunku zarządzanie był również opiniowany przez interesariuszy zewnętrznych w postaci przedstawicieli Pracodawców, czyli przez firmy i instytucje współpracujące z uczelnią oraz Instytutem.

Instytut stworzył odpowiednie podstawy formalne dla funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Podejmowane działania dotyczące struktury zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów, uznać należy za znajdujące się w fazie rozwoju. Konieczne jest dalsze ich rozbudowywanie, zwłaszcza poprzez określenie podstawowych procedur związanych z doskonaleniem programu kształcenia.

Wewnętrznym systemem zapewnienia jakości kształcenia na kierunku *Zarządzanie* zajmują się: Instytutowy Zespół ds. Jakości Kształcenie (w jego skład wchodzi jeden przedstawiciel studentów) oraz Zespół ds. opracowania programów kształcenia dla kierunku *Zarządzanie*, w składzie, którego nie znajduje się żaden przedstawiciel studentów.

Instytut nie podejmuje w pełni rozwiniętych działań dotyczących oceny efektywności systemu zapewnienia jakości kształcenia zarówno w zakresie analizy efektów kształcenia jak i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia. Identyfikuje się pewne wybiórcze działania (wyniki ankietyzacji studentów służą do lepszego doboru kadry dydaktycznej), nie mają one jednak charakteru całościowego i nie są podejmowane w sposób systematyczny.

Informację dotyczące wyników monitorowania jakości procesu kształcenia m. in. aktualne informacje na temat efektów kształcenia, planów studiów, organizacji procesu kształcenia oraz istniejących i stosowanych procedur są dostępne poprzez stronę internetową Uczelni (www.pwsz.gorzow.edu.pl), a także możliwe do wglądu w sekretariacie Instytutu Ekonomicznego.

8.2)..

W proces tworzenia nowych programów studiów włączeni byli zarówno interesariusze wewnętrzni jak i zewnętrzni. Udział studentów był jednak nieznaczny i głównie polegał na zaopiniowaniu programu studiów przez Samorząd Studentów. Interesariusze zewnętrzni w postaci pracodawców współpracujących z Uczelnią ocenili nowy program studiów pozytywnie.

Studenci nie interesują się zbytnio jakością kształcenia, a ich wpływ na ten proces to głównie wypełnianie kwestionariuszy ankiet.

W skład Rady Instytutu wchodzi tylko 1 przedstawiciel studentów, co nie stanowi 20%, natomiast w skład Senatu Uczelni wchodzi 4 przedstawiciele studentów, co również nie stanowi 20% w 23 osobowym składzie Senatu. Te istotne błędy formalne powinny być niezwłocznie usunięte.

W ramach poprzedniej oceny jakości kształcenia nie sformułowano zaleceń dotyczących wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Instytut nie podejmował działań mających na celu ocenę jakości kształcenia przez zagraniczną instytucję akredytacyjną

Tabela nr 1. Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia (odrębnie dla każdego poziomu kompetencji).

Zakładane efekty kształcenia	program i plan studiów	kadra	infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	działalność naukowa	działalność między-narodowa	organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+/-	+/-	+
umiejętności	+/-	+	+	+/-	+/-	+/-
kompetencje społeczne	+	+	+	+/-	+/-	+

- + - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- +/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego ocena: znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) Instytut stworzył odpowiednie podstawy formalne dla funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Podejmowane działania dotyczące struktury zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów, uznać należy za znajdujące się w fazie rozwoju. Konieczne jest dalsze ich rozbudowywanie, zwłaszcza poprzez określenie podstawowych procedur związanych z doskonaleniem programu kształcenia.

Instytut nie podejmuje w pełni rozwiniętych działań dotyczących oceny efektywności systemu zapewnienia jakości kształcenia zarówno w zakresie analizy efektów kształcenia jak i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia. Identyfikuje się pewne wybiórcze działania (wyniki ankietyzacji studentów służą do lepszego doboru kadry dydaktycznej), nie mają one jednak charakteru całościowego i nie są podejmowane w sposób systematyczny.

Uczelnia prowadzi proces ankietyzacji, który jest elementem systemu zapewnienia jakości kształcenia, wyniki przedstawiane są prowadzącym zajęcia. Upowszechnia również informację dotyczące wyników monitorowania jakości procesu kształcenia m. in. aktualne informacje na temat efektów kształcenia, planów studiów, organizacji procesu kształcenia oraz istniejących i stosowanych procedur są dostępne poprzez stronę internetową Uczelni

8.2) W proces tworzenia nowych programów studiów włączeni byli zarówno interesariusze wewnętrzni jak i zewnętrzni. Udział studentów był jednak nieznaczny i głównie polegał na zaopiniowaniu programu studiów przez Samorząd Studentów.

Interesariusze zewnętrzni w postaci pracodawców współpracujących z Uczelnią ocenili nowy program studiów pozytywnie.

Studenci nie interesują się zbyt jakością kształcenia, a ich wpływ na ten proces to głównie wypełnianie kwestionariuszy ankiet.

W skład Rady Instytutu wchodzi tylko 1 przedstawiciel studentów, co nie stanowi 20%, natomiast w skład Senatu Uczelni wchodzi 4 przedstawiciele studentów, co również nie stanowi 20% w 23 osobowym składzie Senatu. Te istotne błędy formalne powinny być niezwłocznie usunięte.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco (6)	w pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1. koncepcja rozwoju kierunku		X			
2. cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3. program studiów		X			
4. zasoby kadrowe		X			
5. infrastruktura dydaktyczna		X			
6. prowadzenie badań naukowych			Nie dotyczy		
7. system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8. wewnętrzny system zapewnienia jakości			X		

1. Udział interesariuszy zewnętrznych w kształtowaniu koncepcji kształcenia na kierunku *Zarządzanie* można uznać za wystarczający. Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi wymaga jednak uregulowania formalnego. Udział interesariuszy wewnętrznych (studentów i pracowników naukowych Instytutu) w kształtowaniu koncepcji kształcenia jest stosunkowo słaby, także słabo udokumentowany. Studenci nie mają realnego, a tylko formalny, wpływ na ustalania koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku, poziomie i profilu studiów, w tym określeniu celów i efektów kształcenia.

Zalecenie:

Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi wymaga opracowania procedur określających zasady współdziałania przy formułowaniu i weryfikacji efektów kształcenia. Należy także

dokumentować Udział interesariuszy wewnętrznych (studentów i pracowników naukowych Instytutu) w kształtowaniu koncepcji kształcenia.

2. Przyjęte cele oraz kierunkowe efekty kształcenia dla kierunku *Zarządzanie* są sformułowane poprawnie i zgodne z koncepcją rozwoju tego kierunku w ramach obszaru *nauk społecznych* w dziedzinie *nauk ekonomicznych*. Efekty kierunkowe kształcenia, zarówno w zakresie efektów wiedzy, umiejętności, jak i kompetencji społecznych wykazują wystarczające powiązanie z efektami obszarowymi w zakresie *nauk społecznych*. Efekty kierunkowe są dobrze powiązane z proponowanymi przedmiotami w koncepcji programu kształcenia, a także proponowanymi specjalnościami. W sposób jednak zbyt ogólny opisano sylwetki absolwentów dla proponowanych specjalności.

Zalecenie:

Nieodzwonne wydaje się uszczegółowienie opisów sylwetek absolwentów realizowanych w ramach kierunku specjalności poprzez ustalenie specyficznych efektów kształcenia.

3. Część prac licencjackich nie mieści się w kanonie kierunku *Zarządzanie*. Jednocześnie część prac nie jest zgodna ze specjalnością, na której są promowane. W pracach identyfikuje się również przypadki lakonicznych recenzji, nie mających charakteru ocennego, a także zjawisko zawyżania ocen. W stosowanym w szkole systemie antyplagiatowym należy w większym stopniu zwrócić uwagę na przestrzeganie warunków brzegowych wskaźników antyplagiatowych.

Zalecenie:

Za kluczowy problem, który należy niezwłocznie rozwiązać uznaje się proponowanie prac, które nie mieszczą się w kanonie zarządzania. Wyeliminować należy także inne niesprawności zidentyfikowane w toku analizy i oceny prac licencjackich i całego procesu dyplomowania.

4. Kierunkowe efekty kształcenia dla kierunku *Zarządzanie* w formie efektów wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych zostały sformułowane w sposób prawidłowy. Mogą być one weryfikowane w ramach prowadzonych przedmiotów, praktyk zawodowych, seminariów oraz realizowanej pracy licencjackiej.

Ocena systemu weryfikacji efektów kształcenia, w tym ich zrozumiałości i przejrzystości nie była możliwa. Studenci obecni na spotkaniu nie byli zapoznani z zakładanymi efektami kształcenia, co wynikało z ich braku zainteresowania tym aspektem procesu kształcenia.

Zalecenie:

Konieczne jest ustalenie mechanizmów realnej, nie tylko formalnej oceny efektów kształcenia przez studentów.

5. Kierunkowe oraz specyficzne specjalnościowe efekty kształcenia zostały właściwie powiązane z przedmiotami, modułami specjalnościowymi, seminariami i praktykami zawodowymi. Etapowe efekty kształcenia są weryfikowane w procesie zaliczania, a zakres tej weryfikacji według założeń jest wystarczający.

Charakterystyka metod weryfikacji efektów specyficznych dla poszczególnych przedmiotów powinna zostać uszczegółowiona.

Udostępnione protokoły egzaminacyjne, pytania z egzaminów i prace zaliczeniowe (eseje, opracowania pisemne) pozwalają stwierdzić, że formy zaliczania przedmiotów oraz metody oceniania są wystarczająco poprawne.

Dostęp dla studentów do informacji o wymaganiach i sposobie zaliczania poszczególnych przedmiotów oraz organizacji egzaminu dyplomowego jest dobry.

Zasady obrony pracy dyplomowej i egzaminu końcowego określono dokładnie. Studenci zostali zapoznani z wymaganiami.

Zalecenie:

Celowe jest określenie wymagań minimalnych dla uzyskania pozytywnej oceny przedmiotu bądź modułów kształcenia. W kartach przedmiotów należy określić kryteria przyznawania konkretnych ocen.

6. Kariery zawodowe absolwentów są monitorowane przez Biuro Karier PWSZ poprzez przeprowadzane badań ankietowych. W ankietach wyraźnie brakuje informacji o opinii absolwentów na temat przydatności treści kształcenia z poszczególnych przedmiotów czy modułów.

Zalecenie:

Uzasadnione wydaje się uzupełnienie w kwestionariuszach badań ankietowych absolwentów ich opinii na temat przydatności treści kształcenia z poszczególnych przedmiotów czy modułów.

7. W trakcie przeprowadzonej ostatniej wizytacji (2010) i oceny programowej kierunku *zarządzanie* nie sformułowano istotnych uwag i zaleceń. Za mankament uznano, nadal utrzymujący się problem promowania prac, których problematyka nie mieści się w kanonie zarządzania.

Zalecenie:

8. Sekwencja niektórych przedmiotów w programie studiów realizowanych od roku akademickiego 2011/2012 budzi zastrzeżenia. Konieczne jest zapewnienie lepszej wewnętrznej spójności programu kształcenia.

Zalecenie:

Celowe jest dokonanie analizy sekwencji poszczególnych przedmiotów realizowanych w planie studiów w celu zapewnienia lepszej wewnętrznej spójności programu kształcenia.

9. Instytut stworzył odpowiednie podstawy formalne dla funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Podejmowane działania dotyczące struktury zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów, uznać należy za znajdujące się w fazie rozwoju.

Instytut nie podejmuje w pełni rozwiniętych działań dotyczących oceny efektywności systemu zapewnienia jakości kształcenia zarówno w zakresie analizy efektów kształcenia jak i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia. Identyfikuje się pewne wyborcze działania (wyniki ankietyzacji studentów służą do lepszego doboru kadry dydaktycznej), nie mają one jednak charakteru całościowego i nie są podejmowane w sposób ciągły.

Uczelnia prowadzi proces ankietyzacji, który jest elementem systemu zapewnienia jakości kształcenia, wyniki przedstawiane są prowadzącym. Upowszechnia również informacje dotyczące wyników monitorowania jakości procesu kształcenia m. in. aktualne informacje na temat efektów kształcenia, planów studiów, organizacji procesu kształcenia oraz istniejących i stosowanych procedur są dostępne poprzez stronę internetową Uczelni

Zalecenie:

Konieczne jest dalsze rozbudowanie struktury zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów, zwłaszcza poprzez określenie podstawowych procedur związanych zwłaszcza z doskonaleniem programu kształcenia.

Za nieodzowne uznać należy określenie spójnej koncepcji oceny efektywności systemu zapewnienia jakości kształcenia zarówno w zakresie analizy efektów kształcenia jak i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia oraz jej realizację.

10. W proces tworzenia nowych programów studiów włączeni byli zarówno interesariusze wewnętrzni jak i zewnętrzni. Udział studentów był jednak nieznaczny i głównie polegał na zaopiniowaniu programu studiów przez Samorząd Studentów. Interesariusze zewnętrzni w postaci pracodawców współpracujących z Uczelnią ocenili nowy program studiów pozytywnie.

Studenci nie interesują się zbytnio jakością kształcenia, a ich wpływ na ten proces to głównie wypełnianie kwestionariuszy ankiet.

W skład Rady Instytutu wchodzi tylko 1 przedstawiciel studentów, co nie stanowi 20%, natomiast w skład Senatu Uczelni wchodzi 4 przedstawiciele studentów, co również nie stanowi 20% w 23 osobowym składzie Senatu. Te istotne błędy formalne powinny być niezwłocznie usunięte.

Zalecenie:

W pełni uzasadnione jest realne włączenie studentów jako interesariuszy wewnętrznych do opiniowania i doskonalenia efektów kształcenia w programie kształcenia.

Uzupełnienie składu rady Wydziału i Senatu o ustawowa ilość studentów powinno stać się priorytetowym i podjętym natychmiast do realizacji zadaniem władz Uczelni i Wydziału.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco (6)	w pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
8. wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

、
、